

Одвічний поклик ностальгії

*до 130-річчя від дня народження
Ярослава Івашкевича
(1894–1980)*

*«Україна – моя Батьківщина... я часто звертаюсь
думками й почуттями до землі, на якій народився;
думаю про Україну, про її великий народ...»*

«Я був прибульцем з України»

«Я народився і виріс в Україні, моя університетська молодість пов'язана з Києвом, чудовим слов'янським містом на Дніпрі. При всьому небагатому укладі нашого життя часом чулися в ньому відгомони степового розмаху і молодецької удачі»

- ✓ Народився у містечку Кальник на Вінниччині
- ✓ Проживав с. Дашів Іллінецького району, м. Єлисаветград (нині Кропивницький), та Києві, літні канікули проводив у с. Тимошівка на Черкащині
- ✓ Навчався в київській гімназії №4, на юридичному факультеті Київського університету Святого Володимира та в консерваторії.
- ✓ Чимало подорожував Україною, працював репетитором у заможних шляхетських маєтках. Бував у Вінниці, Умані, Гайвороні, Тетереві, Боярці, Конелі, Красносілці, Гонорівці, Молинцях, Маньківці, Шабельній, Зарудді, П'ятигорах.
- ✓ У 1918-го виїхав до Польщі, відвідував Україну в 1958, 1964, 1974 та 1977 роках.

Село Кальник на Вінниччині - «країна дитинства»

Ярослав Івашкевич народився 20 лютого 1894 р. у містечку Кальник на Вінниччині.

«Серед родючих ланів України, на півдорозі поміж Іллінцями й Дашевим, серед зелені вишневих садів і тихого шелесту старовинних верб розташоване просторе село Кальник» ...

Зі спогадів Я. Івашкевича «Książka moich wspomnień»

Ярослав Івашкевич.

Джерело: Музей Анни та Ярослава Івашкевичів у Ставиську.

З сестрою Хеленою.

Ярослав (праворуч) із матір'ю та сестрами – Кальник, бл. 1900р.

Село Дашів – у пам'яті назавжди

Згодом сім'я Івашкевичів переїхала у с. Дашів Іллінецького району, там і помер батько Ярослава. До дитячих образів поет повертатиметься впродовж усього життя. Навіть через багато років у Римі йому ввижатимуться персонажі дитинства:

*Яке дивне
безсоння в Римі
підступають звідусюди
зовсім не римські обличчя
няня Ковальчучка
Дмитрик тітки Масі
та Гнатко з Бишева, який зойкав
«ой яка ж вода холодна» і Юзек...*

*...І, може, від степів України
Прилине запах теплий,
медовий і жовтий,
Дитинство мені навіє...*

«Запрошення до подорожі»

Вид Дашева за літографією Піллера, 1825 р.

Єлисаветград у згадках

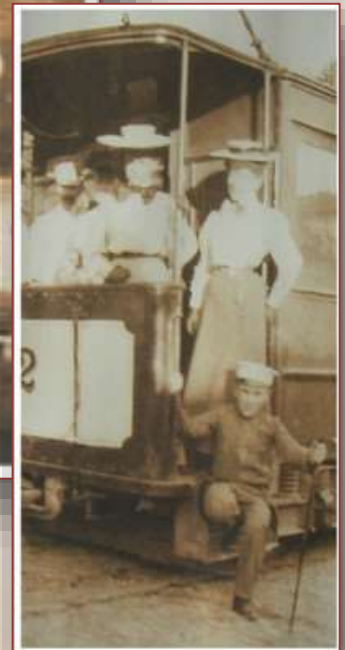
Після смерті батька Болеслава Івашкевича сім'я з 8-річним Ярославом ненадовго переїхала до Варшави, а повернувшись, оселилася в Єлисаветграді, нині Кропивницький.

*«Експедиція по просторах України принесла мені чимало переживань.
Це ж земля, де я народився, земля, яка мене формувала...
...Жалкую, що не маю змоги відвідувати колишній Єлисаветград,
адже там я залишив часточку свого дитячого серця»*

Я. Івашкевич

Ярослав Івашкевич багато мандрував. Перебуваючи в різних країнах світу завжди згадував Україну, проніс в душі і творчості її образ. Чужі пейзажі, людей, звичаї, культуру поет завжди зіставляв з Україною.

*Buona sera, Gattopardo!
А я родом з України,
Тут навколо жовті гори,
А там поля і рівнини.
(«Вірші з Палермо»)*

Мистецька атмосфера у Тимошівці

Кілька років (1903–1905, 1907, 1912, 1913) Ярослав Івашкевич щасливо проводив літні місяці у Тимошівці – маєтку Шимановських на Черкащині, де тісно спілкувався із двоюрідним братом, композитором Каролем Шимановським. Старший на 12 років Кароль мав на Ярослава беззаперечний вплив. Мистецька атмосфера в домі Шимановських підштовхували хлопця до того, що він всерйоз думав обрати музику фахом на все життя, бо мав до неї неабиякі здібності.

*Jeszcze kiedyś w Tymoszwówe
– Ach, fomy wielkopańskie –
Graliśmy na cztery ręce
Owo „Album Tatrzańskie”.*

*I „czy to dziewczyna” –
I takie różne fiolecki,
I pięknie aranżowane
Fioritury zbójeckie.*

*В Тимошівці ще бувало
– Звісно, забаганки панські –
Ми в чотири руки грали
Той-таки «Альбом Татранський».*

*Пісню «...чия то дівчина...»
І всілякі багателі,
В гарному аранжуванні,
Молодецькі і веселі.*

Переклад з польської
Наталії Бельченко

*Deszcz już nigdy tak nie pleszcze
jak te dawne letnie deszcze
w środku Karol grał Tristana
w rynnach woda trąby grała
con sordino
Takie proste noce wiejskie
całe w szmerze czarodziejstwa
trochę mgliste trochę złudne
takie do wspominań trudne
moja jedyna*

*Більше так дощу не лити
як дощам із того літа
в центрі Кароль грає
Трістана
ринви грали духовими
con sordino
Ніч сільська стоїть на
чатах
вся у шурхоті і чарах
у своїй імлі й омані
нелегка до спогадання
моя єдина*

Переклад з польської
Наталії Бельченко

Київ – період утвердження особистості

Я. Івашкевич. Випускне фото,
1912 р.

У 1909 р. сім'я переїхала до Києва. Ярослав став учнем шостого класу Четвертої російської гімназії і паралельно вчився в музичній школі. Через три роки вступив на юридичний факультет університету Св. Володимира і водночас у консерваторію. В гімназичні роки зацікавився літературою. Як письменник Ярослав Івашкевич дебютував 1915 р. в новоствореному київському польськомовному часописі «Ріого». Згодом у 1916-1918 рр. був актором та літературним керівником експериментального театру «Студія» Станіслави Висоцької в Києві.

*«Сидів сьогодні над Дніпром і думав, що він завжди
однаково несе свої хвилі... Зараз біля Дніпра, хоч
помри, так чудово і все таке спокійне та вічне»*

*lecz wróć do cię dnierze w słońcu siny
kiedy wiosenne rozkwitną tarniny
nad wieczną twą urodą*

*znów się poskarżyć że wszystko jest niczem
przed śmierci wielkim a cichym obliczem
o wodo święta wodo*

*та я повернусь дніпре ясної днини
коли навесні розквітають тернини
де хвиль твоїх вічність і врода*

*жалітись усе є ніщо і без втіхи
при смерті обличчі великим і тихім
о водо пречистая водо*

Переклад Наталії Бельченко

«Літо 1914 року видалося незвично спекотним на Україні. Я несподівано опинився в самому серці родючої рівнини, за п'ятдесят кілометрів від залізниці, у типовому українському селі Ставище, розміщеному над величезним водоймищем. На стрімких укосах яру, внизу якого дрімало озеро, з одного боку лежав чудовий парк і висотів палац Браницького, а також ампіровий костьол, де була хрещена моя мати; з іншого боку підносилися білі хати, кожна захована в зеленому садку... »

Зі спогадів Я. Івашкевича «Książka moich wspomnień»

З 15 років Ярослав заробляв репетиторством. Вінниччина і Полтавщина, Кіровоградщина і Херсонщина, Одеса і Київщина – населені пункти, де йому довелось побувати. В маєтках заможних людей, придивлявся до побуту та звичаїв, які згодом лягли в основу його творів.

*Ярослав Івашкевич, 1914р.
Джерело: Музей Анни та
Ярослава Івашкевичів.*

Палац Браницьких у Ставищі

«І залишиться мені моя вічна Туга і вічна Таємниця...»

У 1918 р., після закінчення університету, Я. Івашкевич виїхав у Варшаву. Позаду залишався рідний край. Вимушену розлуку з Україною поет сприймав як втрату.

*Бачити б заплавний краєвид,
Поле разом з небом височенне,
І не знати, що увесь цей світ
Є життям, украденим у мене.*

Кращими творами «варшавського» періоду творчості Я. Івашкевича вважаються поетична збірка «Повернення у Європу» («Powrot do Europy»), повість «Місяць сходить» («Księżyc wschodzi») та роман «Червоні щити» («Czerwone tarcze»).

Українську тематику висвітлено у творах:

1920 – «Зенобія», «Пальміра» (повість),

1924 – «Місяць сходить» (повість),

1936 – «Млин над Утратою» (оповідання),

1956-1962 – «Честь і слава» (епопея у 3-х томах),

1976 – «Заруддя» (історична повість), «Сади» (повість),

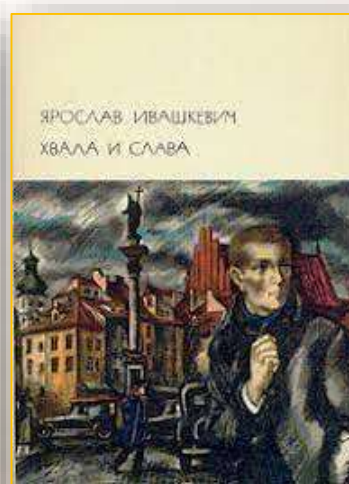
«Подорож по Україні»

Івашкевич про Поділля

*Ода про ніч на Поділлі
Скільки б нині віддав я за ніч на Поділлі:
Недоспану й широку, мов сонний гостинець,
Прохолодну і синю з росою на риллі,
За портал чарівний посеред Ярмолинець,
Й за ясінь надранкову, за видуту хмару,
Що над нами тремтіла й над досвітком сивим,
За студентський кашкет, що загубився на покару,
І за ним я вертався під жайвора співи...*

*Костел св. Петра і Павла в Ярмолинцях
збудовано у 1793 – 1862 роках.*

Ярослав Івашкевич з любов'ю до української літератури перекладав поезію Т. Шевченка, Є. Маланюка, П. Тичини, М. Рильського і М. Бажана. Він з гордістю говорив про те, що володіє українською мовою.

«Українська мова мені не чужа, навпаки, вона була тією мовою, яка супроводжувала мене з дитинства. З того часу ця мова досягла великого розвитку, збагатилася новими словами, яких я вже не знаю, хоч і користуюся – з дитинства засвоєною – дуже гарною київською говіркою цієї мови»

Усе життя він звертався до української мови, аби точно передати свої враження, знайти влучне слово. Донька Мар'я згадує: коли поет в один з післявоєнних приїздів до Києва відвідав Київський університет, то виступив перед студентами українською, і вони в захопленні понесли його на руках, бо він розмовляв з ними не російською.

*...Ta mowa tak muzyczna dla mnie jest i drzemna,
Słychać w niej brzęki stepu i kolebek skrzypu,
Co kołysały mężów jak my zabłąkanych...*

*...Та мова для мене музична і таємнича,
Чути в ній звуки степу і скрип колиб,
Які колисали заблуканих, як ми, мужів...*

Перекл. А. Могильного

Подорож по просторах України

«Одним із найбільш проникликих досвідів останніх років мого життя була подорож в Україну... Ми їхали через Житомир, Бердичів, Вінницю і аж до Дашева. Дашів – це маленьке містечко в Україні, і на цвинтарі у Дашеві похований мій батько. А з Дашева ми поїхали до Кальника, місця мого народження. Мій батько працював бухгалтером на невеликому цукровому заводі в Кальнику. І тепер, коли я стояв на місці, де колись був дім, в якому я народився, я побачив краєвиди, які пам'ятаю з дитинства... Ця подорож повернула мене до часів дитинства, а у спогадах ожила історія не тільки моя, але й усієї моєї сім'ї»

Існує незавершена книга Ярослава Івашкевича «Подорож Україною». В архіві письменника залишився рукопис «Вступу» та розділів «Дашів», «Верхівня». Чернетки свідчать, що наступні розділи він планував назвати «Кальник», «Іллінці», «Ставище», «Гайворон». Проте написати їх уже не встиг.

*«ти зі своєї України приніс
І барви, й запах квітнучого степу,
І моря Чорного солоний подув,
Злотавість, білість візантійських смерків»*

Чеслав Мілош

